

Seinän verhoaminen pellavakankaalla

– ohjeita ja niksejä esimerkkikohteen pohjalta

Henna Lintunen, Riikka Nevala, Sara Tamminen (nyk. Tamsaari)

Juhlallinen tavoite: kangaspinta seinän maalaus pohjaksi

Pingotettu kangas seinän tapettimaisena verhouksena voi olla tuttu interiöörimuseoista, mutta perinteen ystävä voi käyttää tuota sisäpintojen kaunistustapaa nykyäänkin. Muiden vanhojen tekniikoiden tavoin senkin suosio näyttää nousevan. Tyyllisesti kangasverhouksella on erityinen paikkansa: vanhan talon juhlayli sali.

Perusideana on erillisistä vuodista yhdistetyn kokonaisuuden naulaus seinäpinnaksi, joka vielä kiristyy liimavesikäsitteilyn aikana. Näin menetellen syntyy pohja, joka sitten maalataan joko liima- tai öljymaalilla.

Menetelmä on vanha: sisäseinää on päällystetty pingotetulla kankaalla vuosisatoja, lähinnä toki säätöläisten piirissä. Kangas on ollut juuttia tai pellavaa – hienoimpien maalausten alustana jopa silkkiä. Etenkin karkea juuttikangas on usein paperoitu makulatuuri-paperilla ennen maalausta.

Kankaan esikäsitteilyyn on eri vaihtoehtoja: kangas asennetaan seinälle

1) kuivana ilman etukäteiskutistusta, 2) kutistettuna ja kuivana tai 3) kosteana. Ainoa oikea menetelmä ei ole.

Naulausalustana hirsi tai puurimoitus

Artikkelin kuvitus pohjautuu esimerkkitaapaukseen; tekstissä siihen suoraan liittyvät osuudet on näytetty kursivilla.

Työkohteena oleva sali oli kooltaan noin 7,2 x 7,8 metriä. Kankaalla peitettävä seinänosuus oli korkeudeltaan noin 2,6 metriä. Tässä huonetilassa kankaan alareuna tuli suunnilleen 80 cm:n korkeudelle lattiasta, sillä seinän alareunaan oli tarkoitus tehdä lopuksi matala panelointi. Katossa oli näkyvä palkisto.

Kankaan voi pingottaa suoraan hirren päälle tai kiinnittää rimoihin, jolloin rimat toimivat tukevana alustana nupinauloille.

Tässä salissa kangasalueiden alustaksi oli ruuvattu puukuitulevyt, ja naulauskohtiin (katon rajaan, ovien ja ikkunoiden pieliin sekä nurkkiin) oli kiinnitetty noin 5 cm:n levyiset puurimat.

Kangas ja sen käsittely

Esimerkissämme kankaaksi valittiin metrin levyinen pellavakangas, jota ei esipesty eikä käsitelty millään aineella. Sen tiheys oli 340 g/m².

Yhtä seinää varten tarvittavat kankaat ommellaan yhdeksi kappaleeksi.

Kohdesalin 7,2 metrin pituista seinää varten ommeltiin yhteen kahdeksan kankaan levyistä vuotaa.

Asennettavissa kankaissa pitäisi olla joka reunassa 10 senttiä ylimääräistä. Ylimääräisen kankaan mitaamisessa on huomioitava katon tai lattian mahdollinen vinous.

Saumat ommellaan kestävyden vuoksi kahteen kertaan. Saumat silitetään auki silitysraudalla, jotta ne eivät jää ikävästi koholle. Muuten kankaan ei tarvitse olla sileä, sillä se oikenee naulauksen ja liimavesikäsitteilyn aikana.

Kohdesalin katossa oli tasaisin välein palkkeja, ja ne estivät kankaan naulaamisen suoraan katonrajaan. Tämän vuoksi sekä seinään että kankaaseen merkittiin vaakaviiva noin 30 cm:n päähän katonrajasta, niiden avulla varmistettiin suorat linjat.

Tämän apuviivan korkeudelta kangas ensin kiristettiin sivusuunnassa. Sen jälkeen se 'harsittiin' eli kiinnitettiin väliaikaisesti harvakseltaan (noin 30 cm välein) kahden sentin pituisilla nupinauloilla.

Esimerkkitapauksessa tämä apuviivamenettely helpotti myös kankaan kannattelemista, sillä näin pitkällä seinällä painava kangas oli hyvä saada tilapäisesti kiinni ennen lopullista asetelua.

Normaalin suoran katon kohdalla kankaan yläreunan voi harsia edellä esitettyyn tapaan, mutta suoraan katonrajaan. Ylijäävää kangasta ei tässä vaiheessa vielä leikata.

Naulaus – 'puolipänniin' ja lopuksi pohjaan asti

Salimme palkkikatto oli siis erikoistapaus. Harvan apuviivanaulauksen jälkeen yläreuna kiinnitettiin 4–5 sentin välein 'puolipänniin' (nauloja ei lyödä pohjaan asti) niin, että kankaaseen saatiin oikea sivusuuntainen kireys. Sitten apuviivan harsintanaulat poistettiin, ja alareunan kiristys aloitettiin seinän keskellä olevasta pystysaumasta.

Jos kattopinnassa ei ole esimerkiksi mukaisia palkkeja, alustava harvanaulaus tehdään siis suoraan seinän yläreunaan, ja sitä seuraavassa työvaiheessa naulausta tihennetään samalla, kun kangasta kiristetään.

Vuotayhdistelmän pystysaumojen pitää olla suorassa; asian voi tarkistaa luotilangalla tai vatupassilla. Suoraksi todetun sauman ylä- ja

alapäähän osutetaan puolipännissä oleva naula. Naulojen välille pingotetaan vielä apulanka varmistamaan, että sauma tosiaan on pystysuora eikä myöskään yhtään aaltoile.

Kiristys kannattaa tehdä kerrallaan vain muutamalle kankaanleveydelle – ei siis koko seinän mitalle. Kun keskisauma oli kiristetty alhaalta, sen viereiset kangasvuodot kiristetään alhaalta ja sitten sivulta.

Koska työkohteen seinät olivat leveät, apunaulauksia tehtiin myös pystysaumojen kohdille, ja apulangat osoittivat tällöin sauman suoruuden.

Kun kyseessä on tiheä pellavakangas, se pitää vetää tässä vaiheessa melko tiukalle, sillä kastelu ei enää kiristä kangasta ihmeemmin. Mitä harvempaa kangas on, sitä enemmän se kasteltaessa kutistuu.

Ikkunoiden ja ovien kohdalla kangas naulataan aukkojen pieliin. Kankaaseen ei leikata aukkoja etukäteen, vaan vasta sitten, kun naulaus on valmis ja kangas käsitelty liimavedellä.

Kun kaikki reunat on naulattu 4–5 cm:n välein, nupit lyödään poh-

jaan asti. Jos epäilee, ettei kangas kuitenkaan kiristy tasaiseksi, naulat voi lyödä pohjaan liimavesikäsitteilyn ja kankaan kuivumisen jälkeen. Tällöin naulat on mahdollista vielä irrottaa, joten kankaan saa vedetyksi kireämmälle.

Liimavesikäsitteystä maalaus pohja

Naulattu kangas sivellään luuliimavedellä. Liuos kostuttaa kankaan ja kiristää sekä kyllästää sen varsinaiselle maalaus käsitteilylle sopivaksi pohjaksi. Jotkut ohjeet kehottavat sivelemään kankaan liimaveden sijaan tapettiliisterillä.

'Meidän salissa' käytettiin liimaseosta, johon tuli 10 litraa vettä ja 100 grammaa kuivaa luuliimaa; luuliima liuotettiin ensin pieneen määrään kuumaa vettä.

Valmiin liimaveden lämpötilalla ei ole vaikutusta kankaan kiristymiseen.

Kangaskokonaisuus sivellään reilusti, sitten sen annetaan kuivua.

↪ Kauttaaltaan koristemaalattujen seinäpintojen pohjana käytettiin ennen vanhaan pingotettua kangasta, useimmiten pellavaa tai juuttia. Kohteina olivat etenkin hienommat salit.

→ Metrin levyisistä kangassuikaleista ommeltiin hienon seinää kookkaampi lakana. Saumat ommeltiin kestävyiden vuoksi kahteen kertaan, ja ne silittiin siististi auki silitysraudalla.

Hyvältä näyttävä pinta voi juuri ennen lopullista kuivumistaan pussittaa alareunan osalta. Tästä takaiskusta ei kannata huolestua – kyllä kangas siitä vielä suoristuu!

Nupirihmojen kiinnitys ja reunojen viimeistely

Kun kangaspinta on täysin kuiva, naularivien päälle naputellaan vielä nupirihmat. Uudet, 4–5 sentin välein tulevat naulat kannattaa osuttaa aiemmin löytyjen naulojen väliin. Ennen kutakin uutta naulaa kangasta voi vielä vähän kiristää vetämällä sitä naulariveistä poispäin.

Koska nupirihma naulattiin vasta liimavesikäsitellyn jälkeen, kankaan kireyttä pystyttiin tässä vaiheessa vielä säätämään.

Jos käyttää harvaa juuttikangasta, nupirihma kannattaa naulata ennen kastelua.

Reunat viimeistellään siten, että yli jääneestä kankaasta leikataan sopivan leveitä kaistoja ja ne liimataan nupinaulojen peitoksi. Paikalleen liimatut kangassuikaleet voi vielä käsitellä liimavedellä. Jos naulat jäävät piiloon karmi- tai muiden listojen alle piiloon, kangassuikaleita ei tarvita.

↖ Pingotus aloitettiin yläreunasta. On hyvä varmistua, että kangas pysyy lankasuorassa koko kiristämisvaiheen ajan. Ensinnäkin kangas kiinnitettiin harvakseltaan, noin 30 sentin välein 'puolipänniin', eli nauloja ei löyty vielä pohjaan saakka.

↖ Kuvassa vaakasuora naularivi on vielä ilman nupirihmaa, mutta pystysuorien naularivien päällä se jo on, puolipänniin kiinnitettynä. Nämä uudet naulat yritettiin osuttaa aiemmin löytyjen väliin.

← Tiheästi puolipänniin lyödyt naulat lyötiin loppuun pohjaan asti. – Jos epäilee, ettei kangas kiristy liimavesikäsitellyn kuivuttua tasaiseksi, naulat voi lyödä pohjaan vasta käsittelyn jälkeenkin. Tällöin naulat on mahdollista vielä irrottaa, ja kankaan saa vedetyksi kireämmälle.

Näkymä pingotuskohteesta. Salin pitemmät seinät olivat lähes kahdeksanmetriset. Alaosaan tuli lopuksi panelointi. Haastetta työhön toi katon palkisto.

↑ Pellavakangas kireänä, suurin osa työstä siis jo takana. Seuraavaksi leikattiin ikkuna- ja oviaukot auki. Myös reunojen ylimääräiset kangasosuudet leikattiin lopuksi pois.

← Luuliimavettä siveltiin kankaaseen runsaasti, niin paljon kuin kangas imi. – Liuoksen tarkoituksena on kostuttaa kangas sekä kiristää ja kyllästä se varsinaiselle maalaus- käsittelylle sopivaksi pohjaksi.